

ПРОБЛЕМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА З МІЖНАРОДНИМ ПРАВОМ ТА НОРМОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

Міжнародне право вже давно не тільки регулює відносини між державами, а й є інтегрованим у деяких його аспектах у правові системи держав. Вирішуючи питання гармонізації національного законодавства з міжнародним правом, слід виходити з того, що наскільки національне законодавство відповідатиме нормам міжнародного права, настільки простішою й ефективнішою буде співпраця з іншими країнами світу, що сприятиме залученню іноземних інвестицій, бо саме недосконалість національного законодавства, його постійна змінюваність підбивають довіру у потенційних інвесторів, а тому більшість із них інвестують свої кошти в економіку інших країн.

У сучасному світі практично не існує країн, які б здійснювали свою внутрішню і зовнішню політику, не спілкуючись з іншими державами. Гармонія у світі полягає в симбіозі (співжитті) на перший погляд досить різних правових систем різних країн, всесвітній прогрес та розвиток яких забезпечується нормами міжнародного права.

Набуваючи досвіду в цій практично новій для нашої держави сфері, Україні вдалося увійти в сприятливе для себе міжнародне середовище. На даному етапі розвитку вирішення цього питання залежить від двох причин. Перша — як вирішуються внутрішні проблеми. Друга — наскільки активно й осмислено, з урахуванням національних інтересів держава адаптується до реалій сучасного світу, який, інтегруючись, продовжує жити за законами конкуренції. Отже, процес гармонізації законодавства — це застосування норм міжнародного права як невід'ємної частини норм національного законодавства.

Декларацією про державний суверенітет України, прийнятою Верховною Радою Української РСР 16 липня 1990 року, проголошено, що Українська РСР як суб'єкт міжнародного права здійснює безпосередні зносини з іншими державами, укладає з ними договори, обмінюється дипломатичними, консульськими, торговельними представництвами, бере участь у діяльності міжнародних організацій в обсязі, необхідному для ефективного забезпечення національних інтересів у політичній, економічній, екологічній, інформаційній, науковій, технічній, культурній та спортивній сферах. Україна виступає рівноправним учасником міжнародного спілкування, активно сприяє зміцненню загального миру і міжнародної безпеки, безпосередньо бере участь у загальноєвропейському процесі та європейських

структурах. Українська РСР визнає перевагу загальнолюдських цінностей над класовими, пріоритет загальновизнаних норм міжнародного права перед нормами внутрішньодержавного права.

Зазначена декларація, а також Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 року, схвалений 1 грудня 1991 року всенародним голосуванням, стали основою для прийняття нової Конституції України, законів України, які визначають пропозиції України при укладенні міжнародних угод, основою політичних, правових, соціальних зрушень у суспільному житті України, а принципи Декларації про суверенітет України використовуються для укладення міжнародних договорів.

Статтею 9 Основного Закону України передбачено, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України.

Реалізація цього конституційного положення дає можливість постійно розширювати межі національного законодавства, збагачувати його за рахунок норм і принципів міжнародного права, які конкретизовані, уніфіковані та закріплені у міжнародних документах і віддзеркалюють правові надбання світової цивілізації. Закони та інші нормативні акти, прийняті до набуття чинності цією Конституцією, є чинними у частині, що не суперечить Конституції України (розділ XV «Перехідні положення» Конституції України).

Процес гармонізації національного законодавства у будь-якій його галузі повинен розпочинатись із прийняття відповідної програми у цій сфері.

Цим шляхом пішли при вирішенні питання гармонізації фінансового та бухгалтерського законодавства, прийнявши Програму реформування бухгалтерського обліку з урахуванням міжнародних стандартів фінансової звітності, затверджену постановою Кабінету Міністрів України № 1706 від 28.10.98.

Головним завданням трансформації бухгалтерського обліку згідно з Програмою є приведення національної системи бухгалтерського обліку і звітності у відповідність до реалій ринкової економіки та міжнародних стандартів фінансової звітності.

Такі підходи закріплені в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

Гармонізація національної системи бухгалтерського обліку може проводитись на основі міжнародних стандартів фінансової звітності, оскільки вони відображають умови ринкової економіки, мають міжнародне визнання, сформувавшись на основі компромісу системи обліку, що застосовується в країнах з розвинутою ринковою економікою.

Статтею 1 цього Закону закріплено поняття «національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку», за яким це — **нормативно-правовий акт, затверджений Міністерством фінансів України, що визначає принципи та методи ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, що не суперечать міжнародним стандартам.**

Прийняття стандартів, які відповідають міжнародним, свідчить про те, що процес гармонізації національного законодавства у цій сфері та на рівні відомчих нормативно-правових актів розпочався.

Підтвердженням цього є також прийняття Верховною Радою України у першому читанні Програми гармонізації законодавства України із законодавством Європейського Союзу, якою визначено пріоритетні сфери гармонізації законодавства України із законодавством Європейського Союзу, а також нормативно-правові акти, які мають бути прийняті для забезпечення цього процесу.

Проте особливості, якими різняться правові системи різних країн, заважають повністю прийняти норми міжнародного права за основу. Ці особливості не можна ліквідувати, оскільки вони викликані історичними, національними, юридичними традиціями, політичним і державним устроєм, станом економіки і злочинності, рівнем розвитку законодавства тощо.

Однак ринки капіталу і, зокрема, фондові ринки України як нові інститути не можуть формуватися на основі штучно сконструйованих стандартних стереотипів, бути калькою з чужого досвіду, навіть найкращого.

Механічно, штучно відтворити процес розвитку іншої країни не вдалося ще ніде й нікому. Пряме впровадження іноземного досвіду без його адаптації до українських реалій навряд чи можливе.

Такий досвід має бути вивчений і адаптований з урахуванням усього комплексу нормативно-правових актів України. Цей шлях забезпечить реальну можливість інтеграції України до Європейського Союзу.

Зближення існуючого і майбутнього законодавства України з міжнародними нормами є важливою умовою досягнення привабливості ринків України для інвесторів.

Грунтовного осмислення стратегії європейської інтеграції України можна досягти на основі вивчення конкретних європейських і міжнародних норм. Цей шлях має забезпечити реальну можливість інтеграції українського ринку цінних паперів у міжнародні ринки.

Відповідно до Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в нашій державі найвищою соціальною цінністю. На досягнення цієї мети та гарантування прав і свобод людини спрямовані основні зусилля органів державної влади України. Адже це є головним обов'язком будь-якої демократичної, соціальної та правової держави.

Основні положення щодо здійснення державної правової політики, спрямованої на захист прав і свобод громадян, зміцнення законності та правопорядку в суспільних відносинах, декларовані в Посланні Президента України до Верховної Ради України «Україна: поступ у XXI сторіччя. Стратегія економічного та соціального розвитку 2000—2004 роки», Програмі діяльності Кабінету Міністрів України «Реформи заради добробуту», покладені в основу роботи Міністерства юстиції та системи його органів.

З метою попередження порушень чинного законодавства та захисту конституційних прав і свобод громадян уже вісім років Міністерство юстиції України та його територіальні управління юстиції відповідно до Указу Президента України від 03.10.92 № 493 «Про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади» (зі змінами та доповненнями) здійснюють правову експертизу та державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств, інших органів виконавчої влади, органів господарського управління та контролю, які торкаються прав, свобод і законних інтересів громадян або мають міжвідомчий характер.

Під час здійснення Міністерством юстиції України вищезазначеної функції нерідко виникають проблеми, пов'язані з недосконалістю законодавчих актів, а це, в свою чергу, призводить до того, що прогалини та суперечності, нечітке викладення

норм у цих актах органи виконавчої влади намагаються компенсувати своїми відомчими нормативно-правовими актами. Наслідком цього є перевищення компетенції цими органами, порушення законних інтересів і прав громадян та юридичних осіб, на захист яких спрямована правова форма діяльності Міністерства юстиції України у реалізації державної правової політики. Більше того, практика свідчить, що мають місце і такі порушення законодавства про державну реєстрацію нормативно-правових актів, як заохочення органами, що видають нормативні акти, виконання цих актів *без державної реєстрації та встановлення нових правових норм листами, телеграмами тощо*.

З метою здійснення державної реєстрації нормативно-правових актів, спрямованих на поліп-

шення соціально-економічного становища в державі, проведення їх комплексної (економіко-правової) експертизи, необхідно забезпечити впорядкування нормотворчої діяльності міністерств та інших центральних органів виконавчої влади (обмежити видання відомчих нормативно-правових актів), що можливо шляхом урегулювання багатьох питань *на законодавчому рівні, особливо шляхом прийняття відповідних кодифікованих законів, зокрема Податкового кодексу України*.

Таким чином, саме прийняття кодифікованих законів України забезпечить стабільність законодавства, яка є запорукою і найважливішим фактором росту національної економічної системи, її інтеграції до Європейського Союзу.

Zheleznyak N. A.

PROBLEMS OF HARMONIZATION OF THE NATIONAL LEGISLATION WITH INTERNATIONAL LAW AND REGULATION ACTIVITY OF ENFORCEMENT AUTHORITIES

International law already for a long time not only the right which adjusts relations between the states, and the right which is integrated, in its some aspects, in legal systems of the states. Solving a question of harmonization of the national legislation with international law it is necessary to recognize that as far as the national legislation will answer norms of international law, especially simple and effective there will be a cooperation with other countries of the world which will help to solve the problem attraction of foreign investments, as, imperfection of the national legislation, its constant changeability, underlines trust at potential investors that is why their greater quantity invests the means in economy of other countries.